

13. A hivatásos szolgálati jogviszony főbb vonalai

13.1. A hivatásos szolgálati jogviszony mint a közszolgálat része

Bármely társadalmi tevékenységet a szervezet, a funkció (feladat) és a személyi állomány bemutatásával lehet jellemezni.¹ Az egyes szervezetek legjelentősebb alkotóeleme a személyi állomány. A közigazgatásban a személyi állomány a köz érdekében és szolgálatában látja el feladatait. A közszolgálati rendszerben lévők az állammal mint munkáltatóval létesítenek munkavégzésre irányuló közszolgálati jogviszonyt. Magyarországon a tág értelemben vett közszolgálatba tartoznak a közalkalmazottak, a bírák, az ügyészek, a honvédség, a rendvédelmi szervek hivatásos, illetve igazgatási szolgálati viszonyban lévő tagjai, a közigazgatás személyi állománya, azon belül a köztisztviselők.² A Hszt. hatálya a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjaira terjed ki. Bevezető része értelmezi a hivatásos szolgálati jogviszonyt, amely különleges közszolgálati jogviszonynak minősül. Az ezen jogviszony alapján foglalkoztatottak életpályamodell alapján fokozott kötelezettség- és áldozatvállalással teljesítik szolgálatukat, hivatásukat. A hivatásos szolgálati jogviszony alapján szolgálatot teljesítő állomány a rendőrség szervezetében megtalálható személyi állományt csak részben fedi, az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv a hivatásos állományú rendőrökön kívül igazságügyi alkalmazottakat, rendvédelmi igazgatási alkalmazottakat, munkavállalókat és tisztjelölteket is foglalkoztat.³

A szolgálati viszony az állam (illetve az államot képviselő és nevében eljáró rendvédelmi szerv) és a hivatásos állomány tagja között áll fenn, a szolgálati körülményeket a Hszt. és más jogszabályok határozzák meg. A hivatásos állomány tagja a szolgálati viszonyból fakadó kötelezettségeit önkéntes vállalás alapján, szigorú függelmi rendben, ha szükséges, életének és testi épségének kockáztatásával teljesíti, valamint elfogadja alapjogainak korlátozását. A szolgálati viszony alapvetően – bizonyos törvényi kivételeket leszámítva – határozatlan időre állományba vétellel és kinevezéssel jön létre. A hivatásos állományba kinevezett személy esküt tesz.

A hivatásos szolgálati jogviszony különleges jellegét mutatja, hogy a rendvédelmi hivatás etikai alapelveit külön rögzítik a *Rendőri Hivatás Etikai Kódexében*. A kódex olyan etikai alapszabályokat tartalmaz, amelyek erkölcsi iránymutatásul szolgálnak a szolgálatban és szolgálaton kívül tanúsítandó magatartások tekintetében, valamint segítséget és védelmet kíván nyújtani a hivatáshoz nem méltó magatartások felismeréséhez, elkerüléséhez. Az etikai kódex erkölcsi normái pontokba szedve elvárásokat és követelményeket határoznak meg a rendőrrel és a rendőrséggel szemben a köz szolgálatáról és a testülethez tartozásról, a tisztességről, az erőszakról, a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról, az emberségről és a segítségnyújtásról,

¹ György István: A közszolgálat alapelvei. In György István – Hazafi Zoltán (szerk.): *Közszolgálati életpályák a közigazgatásban és a rendvédelemben*. Budapest, Dialóg Campus, 2018b.

² Linder Viktória: *A magyar közszolgálat humánerőforrás-gazdálkodás nemzetközi összehasonlításban*. Budapest, Ecostat Government Institute for Strategic Research of Economy and Society, 2008.

³ Rtv. 4/A. § (3) bek.

a bajtársiasságról, a felelősségről, a munka minőségéről, az információról, a megjelenésről, a vezetőkről, a szolgálaton kívüli magatartásról, a közbizalomról.

A hivatásos szolgálati jogviszony további sajátossága az alapvető jogok – szolgálati érdekből történő – korlátozásának elfogadása, tudomásulvétele.

A korlátozható alapvető jogok:

- a szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztása;
- a véleménynyilvánítás szabadsága;
- a gyülekezési jog;
- az egyesülési jog;
- az anyanyelv használata;
- a választójog;
- a munka és foglalkozás szabad megválasztása;
- a tulajdonjog gyakorlása.

Az alapvető jogok korlátozására csak a feltétlenül szükséges mértékben és az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog tartalmának tiszteletben tartásával kerülhet sor. A rendvédelmi szerv a hivatásos állomány tagja által vállalt kötelek és alapvető jogok korlátozásáért ellentételezésül a feladatok teljesítéséhez szükséges feltételeket biztosítja díjazás, juttatások és kedvezmények formájában.⁴

13.2. A hivatásos szolgálati jogviszony létesítése, módosítása, megszüntetése, az előmeneteli rendszer

13.2.1. A hivatásos szolgálati jogviszony létesítése

A szolgálati viszony létesítésére vonatkozó nyilatkozat (jelentkezés) írásbeliséghez kötött. Az állományba jelentkező esküt köteles tenni, amelynek letételéig szolgálatát nem kezdheti meg.

A szolgálati viszony létesítésének feltételei:

- önkéntes jelentkezés;
- cselekvőképesség;
- állandó belföldi lakóhely;
- magyar állampolgárság;
- betöltött 18. és be nem töltött 55. életév;⁵
- egészségi, pszichológiai és fizikai alkalmasság;
- kifogástalan életvitel;
- egyes alapvető jogok törvény szerinti korlátozásának elfogadása;
- annak tudomásul vétele, hogy tudta és beleegyezése nélkül megbízhatósági vizsgálatot folytathatnak vele szemben;
- a hivatásos szolgálati viszonnal együtt járó kötelezettségek és elvárások elfogadása;

⁴ Horváth József – Kovács Gábor (szerk.): *Pályakezdő rendőrtisztek kézikönyve*. Budapest, NKE Szolgálató Nonprofit Kft., 2016. 342.

⁵ A szolgálati viszony létesítésekor a hivatásos szolgálatra irányadó felső korhatárnál (öregségi nyugdíjkorhatár) legalább 10 évvel kevesebb vehető figyelembe.

- rendelkezik a tervezett szolgálati beosztás besorolási osztálya szerint meghatározott iskolai végzettséggel és a szolgálati viszonyra vonatkozó szabályban a szolgálati viszony létesítésének feltételeként meghatározott szakképzettséggel;
- nem áll fenn szolgálati viszony létesítését kizáró körülmény.

Iskolai végzettség, szakképzettség

A hivatásos szolgálati viszony létesítésének elsődleges feltétele rendvédelmi oktatási intézményben megszerzett rendvédelmi szakképesítés. Szakképesítés megszerzésére *tiszti besorolási osztályba* tartozó szolgálati beosztások esetében a *Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kara, tiszthelyettesi besorolási osztályba* tartozó szolgálati beosztások esetében *rendészeti szakgimnáziumok* biztosítanak lehetőséget, amelyekből jelenleg összesen négy intézmény működik: Adyligeten, Miskolcon, Kőrmenden és Szegeden. A magyar szakképzési rendszer átalakulásával párhuzamosan 2020. július 1. napjától az adyligeti és a szegedi intézmény rendőrképző akadémiaként működik tovább, míg a Miskolcon és a Kőrmenden lévő iskola rendvédelmi technikumként folytatja a képzést. Valamennyi képzési rendszer előfeltétele az érettségi bizonyítvány megszerzése. További lehetőség az *iskolarendszeren kívüli képzés* (röviden: IRK) útján rendőrtiszthelyettesi végzettség megszerzése, amely a rendőrség középfokú szakképesítéséhez kötött (tiszthelyettes) beosztásaihoz előírt (rész) szakképzettség megszerzését biztosítja. Az IRK-szakképzések a rendőrképző akadémiák nappali rendszerű, 2 éves képzési rendszerétől eltérően 10 hónapos rendőrájórőképzést biztosítanak, amelynek sikeres teljesítése esetén a hivatásos állományba történő kinevezésre 12 hónap próbaidő kikötésével kerül sor. A képzés ideje alatt a rendőrség a képzésen részt vevőkkel munkavállalói jogviszonyt létesít. A képzés sikeres teljesítését követően az állományba vétel során elhelyezkedésre a képzést meghirdető megyei rendőrfőkapitányság, illetve a KR állományában nyílik lehetőség. A szolgálati viszony létesítésére vonatkozó jogszabályokban meghatározottakon túl a szakképzettség sikeres megszerzésének további feltételeit támasztja a rendvédelmi oktatási intézmény (IRK-képzés esetén a pályázati felhívás), amelyek jellemzően az államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítvány, a „B” kategóriás vezetői engedély, illetve pályaalakmassági elbeszélgetésen való megfelelés.

A tisztjelölti státusz

A Nemzeti Közszerológati Egyetem (a továbbiakban: NKE) rendészeti képzésében részt vevő nappali munkarendes hallgatók tisztjelölti jogállásban folytatják tanulmányaikat. A tisztjelölt elsődleges szolgálati kötelezettsége a rendvédelmi szervnél a tiszti besorolási osztályba tartozó szolgálati beosztásban történő szolgálatellátásra való felkészülés. A tisztjelölt kettős jogállású, az egyetemmel hallgatói jogviszonyban áll, ösztöndíjszerződésének megkötésével vállalja, hogy hivatásos állományba vételét követően legalább a rendészeti alapképzés időtartamának kétszeresét a vele ösztöndíjszerződést kötő rendvédelmi szervnél szolgálatot teljesítve tölti el. A rendvédelmi szerv kötelezettséget vállal, hogy a tisztjelöltet tanulmányai befejezését követően hivatásos állományba veszi, részére végzettségének megfelelő szolgálati beosztást biztosít. A tisztjelölti jogviszony létrejöttére, az ösztöndíjszerződés megkötésére az NKE-képzésre történő beiratkozás napjától kezdődő 6 hónap próbaidő kikötése mellett kerül sor. A próbaidő tartama alatt a tisztjelölt alapfelkészítésen vesz részt, befejezésekor „tisztjelölt” vizsgát és esküt

tesz.⁶ A tisztjelölt önálló intézkedésre nem jogosult, de szakmai gyakorlatai során szolgálati fegyver és felszerelés viselésére jogosult. A hivatásos állományba vétellel a tisztjelölti – és ezzel együtt a hallgatói – jogviszony megszűnik.

A próbaidő

A próbaidő hosszabb-rövidebb időtartam a munkaviszony kezdetén, lehetőség a munkáltatónak és a munkavállalónak is, hogy a jogviszony létesítésének helyességéről meggyőződjenek, és megvizsgálják, a munkavállaló – jelen esetben a hivatásos szolgálati jogviszony ellátására jelentkező – alkalmas-e a munkakörre, a munkaadó biztosítja-e a megfelelő munkakörülményeket. Próbaidő alatt bármely fél indoklás nélkül megszüntetheti a szolgálati jogviszonyt. A próbaidő tartama legalább 3, legfeljebb 12 hónap. Mindenképp 12 hónap próbaidő kikötésére kerül sor, ha a hivatásos szolgálati viszonyra jelentkező nem rendelkezik rendvédelmi szakmai képesítéssel.⁷ A szolgálati viszony módosítását nem zárja ki a próbaidő tartama.

A középfokú rendvédelmi oktatási intézményben tanulmányokat folytató tanulók az első oktatási év eredményes befejezése után legalább hat, de legfeljebb tizenkét havi próbaidő kikötésével hivatásos állományba vehetők. A tanulókat tervezett szolgálati helyük állománytáblájának kezdő („A” besorolási kategóriájú) tiszthelyettesi besorolású szolgálati beosztására nevezik ki. A próbaidő tartamának lejártával a hivatásos állomány tagjának szolgálati viszonya véglegesíthető. Véglegesítésre vagy a szolgálati viszony próbaidő alatt történő megszüntetésére előterjesztést a humán igazgatási szakszolgálat készít, amely tartalmazza a hivatásos állományú osztályvezető értékelését és javaslatát; ha szükséges, a hivatásos állományú a döntés érdekében meghallgatható. Amennyiben a véglegesítést az állományilletékes parancsnok elutasítja, a hivatásos állomány tagjának jogviszonyát azonnali hatállyal a próbaidő alatt megszüntetik.

Szenior állomány

A szenior állomány a hivatásos állományon belül foglalkoztatott különleges állománycsoport, speciális szabályokkal. A szenior állományba történő kinevezés az *öregségi nyugdíjkorhatár előtt álló szolgálati járandóságra jogosult* által, a tervezett állományilletékes parancsnokhoz benyújtott – a kinevezésre jogosult vezetőhöz címzett – írásos kérelmére történik. A szenior állományba vétel határozott idejű szerződéssel történik, amely alapján legfeljebb az öregségi nyugdíjkorhatár eléréséig foglalkoztatható. A szenior állományba jelentkező a kinevezéssel egyidejűleg esküt tesz. A szenior állományban foglalkoztatott heti munkavégzési ideje 35 óra, amelyet nappali időszakban – 06.00 óra és 22.00 óra között – kell teljesítenie, túlszolgálat a részére nem rendelhető el. A szenior állományba tartozó tényleges szolgálati beosztást nem tölt be. A szenior állományban foglalkoztatott szolgálati viszonya még az öregségi nyugdíjkorhatár elérése előtt megszüntethető az alábbi esetekben:

- saját kérelmére;
- ha nem felel meg a kifogástalan életvitel követelményeinek;

⁶ 20/2016. (VI. 9.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek tisztjelöltjeiről és a tisztjelölti szolgálati jogviszonyról 6. §.

⁷ Hszt. 49. §.

- a szolgálat ellátására méltatlanná vált;
- fenyítés kiszabásával, vagy büntetőeljárás keretében;
- nem felel meg a rá vonatkozó egészségi, fizikai és pszichológiai követelményeknek.

Nemzetbiztonsági ellenőrzés

A Hszt. és más jogi normák meghatározzák, hogy mely szolgálati beosztások azok, amelyek betöltése nemzetbiztonsági ellenőrzéshez kötött. E beosztásoknál a nemzetbiztonsági ellenőrzés célja annak vizsgálata, hogy az állam működése, a szervezeti egység jogszerű működése szempontjából a nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső személlyel kapcsolatban nemzetbiztonsági kockázat megállapítható-e. Célja azon körülmények és kockázatok felderítése, amelyek által a nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső személy tevékenysége jogellenes céllal befolyásolhatóvá, illetve támadhatóvá vált. Nemzetbiztonsági ellenőrzés csak az ellenőrzés alá eső személy előzetes írásbeli hozzájárulásával végezhető el, ennek hiányában a nemzetbiztonsági ellenőrzés alapjául szolgáló jogviszony nem hozható létre vagy tartható fenn. A vizsgálat a vezető írásbeli kezdeményezésére indul. A vizsgálathoz szükséges adatokat a nemzetbiztonsági szolgálatok az érintett önkéntes és törvényben előírt kötelező adatszolgáltatásával, az adatkezelést végző szervek adatszolgáltatása és az érintettel folytatott interjú alapján, közvetlen kapcsolattartással vagy az ellenőrzött személlyel kapcsolatban lévő személyek meghallgatásával készített környezettanulmány útján, valamint titkos információszerezéssel gyűjtik. Az érintett személy az ellenőrzést megelőzően biztonsági kérdőívet⁸ köteles kitölteni. Az ellenőrzés az érintett házastársára, élettársára is kiterjedhet, akik megtagadhatják a közreműködést, de ez a körülmény az ellenőrzés eredményességét nem befolyásolja. Rajtuk kívül az ellenőrzöttel egy háztartásban élő, 18 évnél idősebb hozzátartozónak is nyilatkoznia kell, hogy hozzájárul-e az ellenőrzéshez. A kérdőív célja a zsarolhatóság megállapítása, ezért rendkívül személyes, magánéleti kérdésekre is kiterjed, így például a házasságon kívüli kapcsolatokra, a szexuális irányultságra, az anyagi helyzetre, amely területek a zsarolhatóság alapjait képezhetik.

A vizsgálat eredménye alapján nem létesíthető szolgálati viszony olyan személlyel, akinek tervezett szolgálati beosztása nemzetbiztonsági ellenőrzés alá esik, és az ellenőrzés során kiállított szakvélemény alapján a biztonsági feltételeknek nem felel meg, a már betöltött szolgálati beosztás esetén pedig a hivatásos állomány tagját szolgálati beosztásából fel kell menteni. Nemzetbiztonsági kockázat fennállása esetén a hivatásos állományba jelentkező vagy a hivatásos állomány tagjának más, nemzetbiztonsági ellenőrzés alá nem eső szolgálati beosztás ajánlható fel. Ha nemzetbiztonsági ellenőrzés során megállapított nemzetbiztonsági kockázat ellenére az állományilletékes parancsnok mérlegelése alapján továbbra is indokoltnak tartja a hivatásos állomány tagjának a szolgálati beosztásában tartását, abban az esetben kezdeményezheti a nemzetbiztonsági ellenőrzés tárgykörét szabályozó törvény szerint arra jogosult személlynél a jogviszony fenntartásának jóváhagyását.

Az ellenőrzés lefolytatására a nemzetbiztonsági szakszolgálatnak 60 nap áll rendelkezésére, amely egy alkalommal 30 nappal meghosszabbítható. A biztonsági szakvélemény ténymegállapításaival szemben az érintett panasszal élhet. Nemzetbiztonsági ellenőrzéssel egyidejűleg

⁸ 418/2016. (XII. 14.) Korm. rendelet a nemzetbiztonsági ellenőrzés és a felülvizsgálati eljárás során a biztonsági kérdőív kitöltésének eljárási szabályairól, valamint a nemzetbiztonsági ellenőrzéssel összefüggésben a lényeges adatokban bekövetkezett változás bejelentésének rendjéről 2. §.

kifogástalan életvitel ellenőrzésére nem kerül sor, de nemzetbiztonsági kockázat megállapítása esetén intézkedni kell a kifogástalan életvitel ellenőrzéséről. A vizsgálat eredményeként elkészített nemzetbiztonsági szakvélemény érvényességi ideje 5 év.

Kifogástalan életvitel

A kifogástalan életvitel a rendvédelmi feladatokat ellátó állománnyal szembeni szigorú társadalmi elvárás. *A jogszabályi előírásokon túl a hivatástudattal együtt járó magas szintű etikai alapelveknek való megfelelést jelenti*, ezen alapelveket foglalja össze a rendőri hivatás etikai kódexe. A rendvédelmi oktatási intézménybe jelentkezőnél a hallgatói, tanulói jogviszony létesítése előtt, a hivatásos szolgálati jogviszonyra jelentkezőnél az állományba vétel előtt kifogástalan életvitel ellenőrzésére kerül sor. Az ellenőrzést a jelentkezőnek írásban (nyilatkozattal) tudomásul kell vennie. Ha a jelentkező életvitele az ellenőrzés során kifogásolható, vele szolgálati viszony nem létesíthető. A kifogástalan életvitel ellenőrzése során az adatgyűjtés a vizsgált személlyel közös háztartásban élő házastársra, élettársra, hozzátartozóra is kiterjedhet.

A kifogástalan életvitel ellenőrzését az *NVSZ folytatja le, megkeresés alapján*.⁹ Az ellenőrzés kezdeményezésére jogosult:

- a miniszter kinevezési, valamint munkáltatói jogkörébe tartozó hivatásos állományúak esetében az illetékes miniszter;
- rendvédelmi szerven kívül szolgálatot teljesítők esetén, ha a hivatásos szolgálati viszonyral kapcsolatos munkáltatói jogok nem a miniszter hatáskörébe tartoznak, a védett szerv vezetője;
- a rendvédelmi oktatási intézménybe jelentkező, valamint az ösztöndíjas hallgató és tanuló esetében az ösztöndíjas hallgatói, illetve tanulói szerződést kötő rendvédelmi feladatokat ellátó szerv országos parancsnoka;
- fenti esetek kivételével az állományilletékes parancsnok.

A kifogástalan életvitel ellenőrzése eredményéről és megállapításairól az NVSZ határozatot hoz, amely ellen önálló jogorvoslatnak nincs helye. Az ellenőrzött személyt a vizsgálat megkezdéséről vagy befejezéséről nem, de annak eredményéről tájékoztatni kell. A vizsgálat 30 napig tart (amely egy alkalommal 30 nappal meghosszabbítható), jellemzően bünygyi és más nyilvántartások ellenőrzésére, nyíltan vagy a rendőri jelleg leplezésével környezettanulmány készítésére terjed ki. Különös tekintettel vizsgálják a jelentkező vagy hivatásos állományú szolgálaton kívüli magatartását, anyagi, jövedelmi viszonyainak megváltozását, továbbá bűncselekményt elkövető vagy azzal gyanúsítható személyekkel fenntartott kapcsolatait. *A kifogástalan életvitel a jogviszony fennállása alatt évente legfeljebb egy alkalommal ellenőrizhető*. Állományban lévő hivatásos esetén *szoron kívüli* ellenőrzésre abban az esetben kerül sor, amennyiben *alapos okkal annak gyanúja merül fel, hogy a hivatásos a szolgálattal össze nem egyeztethető életvitelt folytat*.

Az életvitel nem kifogástalan, amennyiben:

- a vizsgálat szolgálati viszony létesítését kizáró körülményt állapít meg;

⁹ 293/2010. Korm. rendelet a rendőrség belső bűnmegelőzési és bünyfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzés és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról 7. §.

- a hivatásos állomány tagjával szemben bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen szabadságvesztés vagy elzárás kiszabására, illetve kényszergyógykezelés elrendelésére került sor;
- a vizsgált személy nem felel meg a szolgálat törvényes, befolyástól mentes ellátása követelményének.¹⁰

Ha az elvégzett vizsgálat alapján a hivatásos állomány tagjának életvitele kifogásolható, az állományilletékes parancsnok köteles a vizsgálat eredményét megállapító határozat kézhezvételét követő 5 munkanapon belül az érintettet a megállapításokról tájékoztatni és a hivatásos állomány tagját meghallgatni. A meghallgatás során az érintett nyilatkozatáról jegyzőkönyv készül.

Az NVSZ csupán a vizsgálatot folytatja le, de annak megállapítása, hogy fennáll-e a kifogásolható életvitel valamely feltétele, már nem minden esetben képezi a feladatait. *Ennek megállapítására jogosult:*

- a hivatásos állomány tagja esetében az állományilletékes parancsnok;
- az ösztöndíjas hallgató, valamint a tanuló esetében az ösztöndíjas hallgatói vagy tanulói szerződést kötő rendvédelmi szerv országos parancsnoka;
- a hivatásos állományba vagy rendvédelmi oktatási intézménybe jelentkező esetében a belső bűnmegelőzési és büntőítési feladatokat ellátó szerv.

A nem kifogástalan életvitel megállapítása esetén az állományilletékes parancsnok haladéktalanul intézkedik a hivatásos állomány tagjának felmentéséről.

A kifogástalan életvitel ellenőrzését meg kell szüntetni, ha:

- a jelentkező a hivatásos állományba vagy a rendvédelmi oktatási intézménybe való jelentkezéstől eláll;
- a hivatásos állományba vagy a rendvédelmi oktatási intézménybe jelentkező hivatásos szolgálatra egészségi, pszichológiai vagy fizikai okból alkalmatlan;
- a hivatásos állomány tagja hivatásos szolgálati viszonya megszűnik;
- a rendvédelmi oktatási intézmény ösztöndíjas hallgatójának vagy tanulójának ösztöndíjszerződése megszűnik;
- a kifogástalan életvitel ellenőrzése kezdeményezésére jogosult a kérelmet visszavonta.

A megbízhatósági vizsgálat

A megbízhatósági vizsgálat az NVSZ kiemelt feladata, a korrupció elleni harc, fellépés hatékony eszköze. Célja a korrupció visszaszorítása azon személyek kiszűrésével, akik hivatali helyzetükkel, szolgálati kötelezettségeikkel visszaélve bűncselekményeket követnek el. A megbízhatósági vizsgálat *annak ellenőrzésére terjed ki, hogy a vizsgálat alá vont teljesíti-e jogszabályi kötelezettségeit, jogviszonyából és munkaköréből adódó feladatait.* A vizsgálat jellemzően mesterségesen alakított szituációkon, élethelyzeteken keresztül zajlik. A vizsgálat a bűncselekmények feltárására irányul, a megállapítások alapján fegyelmi vagy szabálysértési eljárás nem indítható.¹¹

A megbízhatósági vizsgálat elrendelése *ügyési jóváhagyáshoz kötött.* A vizsgálatot elrendelő határozatot és a végrehajtásra vonatkozó elrendelő tervet az ügyészség részére haladéktalanul meg kell küldeni, amelyek alapján az ügyész 2 munkanapon belül dönt a vizsgálat jóváhagyásáról vagy a jóváhagyás megtagadásáról. A vizsgálat *időtartama 15 nap* (amelyet az NVSZ főigazgatója egy

¹⁰ Hszt. 42. § (4) bek.

¹¹ 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet 10. §.

alkalommal további 15 nappal meghosszabbíthat), befejezéséről és megállapításairól az NVSZ határozatot hoz. A védett állomány tagját a megbízhatósági vizsgálat megindításáról nem, befejezéséről viszont 15 munkanapon belül tájékoztatni kell, a tájékoztatást az állományilletékes parancsnok hirdeti ki. Megbízhatósági vizsgálat ugyanazon személlyel kapcsolatban naptári évenként legfeljebb 3 alkalommal rendelhető el.

A kialakított élethelyzetnek, vizsgálatnak olyannak kell lennie, hogy a vizsgálattal érintett személy intézkedési, eljárási kötelezettségét vonja maga után. Ugyanakkor nem veszélyeztetheti az életet, testi épséget, nem akadályozhatja más hatóság eljárását vagy a vizsgálattal érintett személy kötelezettségeinek, feladatainak teljesítését, és nem járhat személyhez fűződő jogainak, becsületének, jó hírnevének sérelmével. A megbízhatósági vizsgálat végrehajtása során az NVSZ tagja bűncselekményt, szabálysértést vagy közigazgatási bírsággal sújtandó szabályszegést követelhet el. Esetükben a törvényi felhatalmazás büntethetőséget kizáró okot jelent.

Ennek megfelelően nem büntethető a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv tagja:

- a megbízhatósági vizsgálatra vonatkozó részletes tervben rögzített bűncselekmény, szabálysértés vagy közigazgatási bírsággal sújtandó szabályszegés miatt, ha az elkövetés bűnmegelőzési, bűnfelderítési érdeket szolgált;
- a biztonságának biztosítása és lelepleződésének megakadályozása érdekében elkövetett bűncselekmény, szabálysértés vagy közigazgatási bírsággal sújtandó szabályszegés miatt, ha a biztonságának vagy lelepleződésének megakadályozásával kapcsolatos érdek jelentősebb, mint a felelősségre vonáshoz fűződő érdek, illetve
- olyan bűncselekmény, szabálysértés vagy közigazgatási bírsággal sújtandó szabályszegés miatt, amely más bűncselekmény elkövetésének megelőzése vagy megszakítása érdekében szükséges, és a bűncselekmény megelőzéséhez vagy megszakításához fűződő érdek jelentősebb, mint a felelősségre vonáshoz fűződő érdek.

Ha a vizsgálat végrehajtására vonatkozó tervben szereplő mesterséges élethelyzet kialakítására objektív körülmények miatt nem kerül sor, a vizsgálat megszüntetéséről határozat készül, amelyről a védett állomány érintett tagját szintén tájékoztatni kell. A vizsgálatot határozattal be kell fejezni, ha a védett állomány tagjának állományviszonya a vizsgálat ideje alatt bármilyen okból megszűnik. Amennyiben a vizsgálat során bűncselekmény gyanúja merül fel, az NVSZ haladéktalanul feljelentést tesz a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező nyomozó hatóságnál vagy ügyészségnél.

A szolgálati viszony létesítését kizáró körülmény

A hivatásos szolgálati viszony létesítésének törvényi feltételei mellett a jogviszony létesítését megelőzően és – ha kizáró körülmény meglétének gyanúja merül fel – annak fennállása során vizsgálni kell a jogviszony létét kizáró körülményeket. A szolgálati viszony létesítését kizáró körülmények a hivatásos állományú vagy a hivatásos állományra jelentkező büntetőjogilag szankcionált cselekményei, amelyek a hivatásos életpályával, a rendőrség szervezetével és feladataival összeegyeztethetetlenek. A Hszt. azt a megoldást választotta, hogy nem elégedett meg a Btk.-ban szabályozott, a büntetett előlélethez fűződő hátrányok alóli mentesülési időekkel, hanem ettől eltérő, speciális mentesülési időket állapított meg.

Ennek alapján nem létesíthető szolgálati viszony azzal:¹²

- aki büntetett előéletű;
- aki a betöltendő szolgálati beosztásnak megfelelő foglalkozástól eltiltás hatálya alatt áll;
- aki büntetlen előéletű, de a bíróság bűncselekmény elkövetése miatt büntetőjogi felelősségét jogerős ítéletben megállapította;
- szándékos bűncselekmény miatt kiszabott ötévi vagy azt meghaladó végrehajtandó szabadságvesztés-büntetés esetén a mentesítés beálltától számított 12 évig;
- szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, öt évet el nem érő végrehajtandó szabadságvesztés esetén a mentesítés beálltától számított 10 évig;
- szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, végrehajtásában felfüggesztett vagy részben felfüggesztett szabadságvesztés esetén a mentesítés beálltától számított 8 évig;
- szándékos bűncselekmény miatt kiszabott elzárás, közérdekű munka vagy pénzbüntetés esetén a mentesítés beálltától számított 5 évig;
- gondatlan bűncselekmény miatt kiszabott végrehajtandó szabadságvesztés-büntetés esetén a mentesítés beálltától számított 8 évig;
- gondatlan bűncselekmény miatt kiszabott, végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés esetén a mentesítés beálltától számított 5 évig;
- gondatlan bűncselekmény miatt kiszabott elzárás, közérdekű munka vagy pénzbüntetés esetén a mentesítés beálltától számított 3 évig;
- akivel szemben a bíróság kényszergyógykezelést alkalmazott, a kényszergyógykezelést megszüntető végzés jogerőre emelkedésétől számított 3 évig;
- akivel szemben a bíróság próbára bocsátást alkalmazott, a próbaidő, annak meghosszabbítása esetén a meghosszabbított próbaidő elteltétől számított 3 évig;
- aki büntetőeljárás hatálya alatt áll (ide nem értve a magánvádas vagy pótmagánvádas eljárást);
- aki korábban már állt szolgálati viszonyban, és szolgálati viszonya a fenytetés kiszabásával, büntetőeljárás keretében, vagy a szolgálatra kifogásolható életvitel, nemzetbiztonsági kockázat vagy szolgálaton kívüli magatartásával szolgálatra alkalmatlanság miatt szűnt meg, a szolgálati viszony megszűnését, továbbá – ha az később telik le – a büntetőjogi jogkövetkezmények megszűnését követő 5 évig.

A rendőrség társadalmi megítélése és működésének alapelvei szempontjából is elvárás, hogy állományának tagjai magas erkölcsi értékrenddel rendelkezzenek, mind szolgálat, mind magánélet tekintetében példamutató életmódot folytassanak, személyes tekintélyükkel növeljék a rendőrség működéséhez szükséges társadalmi bizalmat.¹³ Ennek a feltételnek a megteremtését kizárja a büntetett előélet. A büntetőeljárást lezáró, jogerősen marasztaló döntés büntetőjogon kívüli joghátrányai körébe tartozik, hogy az elítélt személy bizonyos társadalmi feladatokat nem láthat el, munkaköröket – mint a rendőrség hivatásos állományának tagja – nem tölthet be. Ez alóli törvényi mentesítést az érintett személy – az alkalmazott szankció típusától, mértékétől függően – a fent felsorolt differenciált időtartamok leteltét követően kap.

¹² Hszt. 41. §.

¹³ A rendőri hivatás etikai kódexe 13. pont A közbizalomról.

13.2.2. A hivatásos szolgálati jogviszony módosítása

A szolgálati viszony módosítására a hivatásos állomány tagjának tudtával és (bizonyos eseteket kivéve) beleegyezésével kerülhet sor. A szolgálati viszony módosításának alábbi eseteit szabályozták:

- szolgálati beosztás módosítása;
- áthelyezés rendvédelmi szerv más szervezeti egységéhez;
- átrendelés;
- más szervhez vezénylés;
- vezénylés a miniszter által vezetett minisztériumba vagy a miniszter által irányított szervhez;
- vezénylés az ügyészi szervezethez;
- vezénylés a Nemzeti Közsolgálati Egyetemre;
- külföldi szolgálatra vezénylés;
- megállapodás az Európai Unió vagy nemzetközi szervezetek által finanszírozott fejlesztési programokban történő szakértői részvételre;
- megbízás helyettesítésre;
- szolgálati viszony szüneteltetése;
- rendelkezési állományba helyezés, valamint rendelkezési állományba helyezés megszűnését követően szolgálati beosztásba helyezés;
- nyugdíj előtti rendelkezési állományba helyezés;
- könnyített szolgálatban foglalkoztatás.

A szolgálati jogviszony – kisebb vagy nagyobb mértékben történő – módosulása a hivatásos életút folyamatos és természetes velejárója. Bár a rendőri hivatás nem hasonlítható a civil szféra karrierorientált munkaköreihez, a hivatásos állomány tagjai is életutat járnak be, amely során kezdő szolgálati beosztásukban szerzett tudásuk, tapasztalatuk birtokában a számukra legvonzóbb speciális szakterületen helyezkednek el, amely során hivatásos szolgálati jogviszonyuk többször módosul.

Az országgyűlés a különleges közszolgálati jogviszonyban foglalkoztatottak erkölcsi és anyagi megbecsülése érdekében bevezette a rendvédelmi életpályamodellt. Az életpályamodell legjelentősebb vívmányai közé tartozik a dinamikus előmeneteli rendszer kialakítása, az illetmények egységesítése és emelése, valamint teljesítményértékelés bevezetése. Célja a hivatásos állomány megtartása a motiváltság folyamatos fenntartása érdekében. Három fő pillére az előmeneteli és illetményrendszer, a lakhatási támogatás, valamint az egészségkárosodási járadék rendszere.¹⁴

A szolgálati beosztás módosítása

A szolgálati beosztás módosításának esetei:

- magasabb szolgálati beosztásba helyezés;
- azonos besorolású másik szolgálati beosztásba helyezés;
- alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés;
- vezetői beosztásba történő kinevezés és a vezetői kinevezés visszavonása.

¹⁴ Országgyűlés Hivatala: Infojegyzet. 2018/21. 2018. október 26.

A magasabb szolgálati beosztásba helyezés a hivatásos állomány tagjának előmenetele, tapasztalatának és munkájának elismerése alapján a részére biztosított – többletilletmény-juttatással együtt járó –, általában magasabb felelősségi szintű beosztás felajánlása, amely bár egyértelműen előrelépés számára, a beosztásba helyezéshez beleegyezése szükséges. Feltétele, hogy a beosztás ellátásához szükséges képesítési és alkalmassági feltételekkel a hivatásos állományú rendelkezzen.

Azonos besorolású másik szolgálati beosztásba helyezésre jellemzően akkor kerül sor, ha a hivatásos állomány tagja a beosztás betöltéséhez szükséges feltételeknek – például nemzetbiztonsági ellenőrzés alapján – maradéktalanul nem felel meg. Szervezeti egységen belül történő azonos besorolású másik szolgálati beosztásba helyezéshez a beosztott beleegyezése nem szükséges.

Az alacsonyabb beosztásba helyezés a munkáltatói jogkört gyakorló törvényi kötelessége, ha az állomány tagja – minősítése alapján – az általa betöltött szolgálati beosztás ellátására alkalmatlannak bizonyult, illetve ha vele szemben alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés fegyelmi fenytést alkalmaztak. Ebben az esetben az állomány tagja beleegyezését nem kell kikérni. Ha az alacsonyabb beosztásba való helyezés oka a nem megfelelő minősítés, akkor elsődlegesen a szervezeten belüli üres, átmenetileg be nem töltött beosztásba kell helyezni az érintettet; ha ilyen nincs, akkor a szolgálatteljesítési hely megváltozásával kell számára más beosztást keresni. Fegyelmi fenytés esetén más szolgálatteljesítési hely nem jelölhető ki; ha a szervezeten belül nincs más megfelelő beosztás, akkor az érintett saját beosztásában marad, de a besorolási kategóriáját eggyel alacsonyabbra kell minősíteni, és az illetményét is ennek megfelelően csökkenteni kell. A beosztott továbbá alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezhető beleegyezésével, ha létszámcsökkenés vagy átszervezés miatt a szolgálati beosztása megszűnt, illetve kérelmére, vezetői kinevezés visszavonásával vagy arról történő lemondással, végül pedig nemzetbiztonsági ellenőrzés alapján.¹⁵

Az átrendelés

Az átrendelés a fegyveres szerv hivatásos állomány tagjának kinevezéstől eltérő helyen vagy eltérő beosztásban történő szolgálatteljesítése. A szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztásának alkotmányos joga korlátozása alapján lehetőség nyílik a hivatásos állomány tagjának szolgálati helyéről történő átrendelésére. Szolgálati érdekből – az eredeti szolgálati beosztás meghagyása mellett – a hivatásos állomány tagjának beleegyezése nélkül a rendvédelmi szerv más szervezeti egységéhez, akár más helységbe is átrendelhető. A más helységbe történő átrendelés(ek) időtartama naptári évenként a 4 hónapot nem haladhatja meg. A 4 hónap leteltét követően 6 hónapon belül ismételt átrendelésre nem kerülhet sor. Ettől a korlátozástól méltányolható személyi-családi érdekből, különösen a hivatásos állomány tagjának kérelmére el lehet térni.

Az átrendelés történhet szervezeti egységen belül más szolgálati feladat ellátása, vagy ugyanazon szervezeti egységen belül ugyanazon szolgálati feladatok más szolgálatteljesítési helyen történő ellátása céljából. Ez esetben az úgynevezett ideiglenes átrendelésre egy naptári éven belül összesen 30 munkanap időtartamban, vagy 30 munkanapnak megfelelő rész-szolgálatteljesítési időben kerülhet sor, amely időtartamra a hivatásos állomány tagját külön díjazás nem illeti meg.

¹⁵ Hszt. 55. § (1) bek.

Az átrendelés ideje alatt a hivatásos állományú illetményre és hivatásos pótlékra az eredeti szolgálati beosztása alapján, minden más pótlékra az átrendelés során teljesített szolgálata alapján jogosult. Az átrendelést írásban, állománparancssal vagy utasítással kell elrendelni. Az átrendelés időtartama alatt a munkáltatói jogkör gyakorlása megoszlik a küldő és a fogadó szerv vezetője között.

A vezénylés

A vezénylés a szolgálati hely ideiglenes jellegű megváltoztatása (amely nem zárja ki a határozatlan időre történő alkalmazást). Erre a hivatásos állomány tagjának beleegyezésével – esetleg önkéntes jelentkezéssel vagy pályázaton történő indulással – kerülhet sor.

A hivatásos állomány tagja vezényelhető:

- más szervhez;
- miniszter által vezetett minisztériumba vagy a miniszter által irányított szervhez;
- ügyési szervezethez;
- a Nemzeti Közsolgálati Egyetemre;
- külföldi szolgálatra.

A *más szervhez történő vezénylés* – alapesetben – legfeljebb 5 év időtartamra szól, amelynek lejártát követően más szervhez történő ismételt vezénylésre csak azt követően kerülhet sor, ha a hivatásos állomány tagja legalább a vezényléssel megegyező időtartamban a rendvédelmi szervnél szolgálatot teljesít. A vezénylést a hivatásos állomány tagjának kérelmére 30 napon belül meg kell szüntetni. A vezénylés megszűnésének további oka lehet az arra okot adó körülmény megszűnése (érdekmúlás) vagy a vezényelt nem megfelelő magatartása, illetve szolgálati érdekből kezdeményezheti a küldő szerv is a vezénylés megszüntetését. A vezényelt magatartásával járul hozzá a vezénylés megszüntetéséhez, ha bűncselekményt, fegyelemsértést vagy más jogsértést követ el, ha életvitele kifogásolható, vagy – önhibájából – a szolgálati viszonyából eredő továbbképzési kötelezettségeit nem teljesíti. A vezénylés megszűnését követően a rendvédelmi szerv köteles biztosítani a további szolgálatellátást, amelynek során a vezénylést megelőző – a hivatásos állomány tagja képzettségének és végzettségének megfelelő – szolgálati beosztásával azonos besorolású szolgálati beosztást, ennek hiányában alacsonyabb beosztást ajánl fel, esetleg a hivatásos állomány tagját legfeljebb egy év időtartamban rendelkezési állományba helyezi.

A rendelkezési állományban tartás célja, hogy állományban tartható legyen az, akinek esetében belátható időn – egy éven – belül számítani lehet a képzettségének és végzettségének megfelelő és elvárt besorolású szolgálati beosztás biztosítására. Így a munkáltatói jogkört gyakorló nem veszíti el a számára értékes munkaerőt.

Ha a hivatásos állomány tagjának a rendelkezési állományba helyezést megelőző szolgálati beosztásával *azonos besorolású* szolgálati beosztás *nem biztosítható*, vagy a részére ilyen szolgálati beosztás hiányában felajánlott, végzettségének, képzettségének megfelelő – *korábbinál alacsonyabb besorolású* – szolgálati beosztást *nem fogadja el*, szolgálati viszonyát *felmentéssel* meg kell szüntetni. *Ellenben*, ha a hivatásos állomány tagja számára megfelelő – a *korábbival azonos besorolású* – beosztást ajánlanak fel, de ő azt *nem fogadja el*, vagy 5 munkanapon belül nem nyilatkozik, abban az esetben ezt *úgy kell tekinteni, hogy szolgálati viszonyáról lemondott*.

Megbízás helyettesítésre

A helyettesítésre történő megbízás célja a rendőri szerv által végzett munka folyamatosságának biztosítása. Leggyakrabban vezetői feladatkörök végzésére irányul, így alosztályvezetők, osztályvezetők (őrsparancsnokok) vagy a tiszthelyettesi állománycsoport tekintetében szolgálatparancsnoki, csoportvezetői beosztásokat látnak el megbízással.

Megbízás helyettesítésre történhet:

- üres vagy ideiglenesen megüresedett szolgálati beosztás ellátására;
- a szolgálati beosztás ellátásában tartósan akadályozott személy helyettesítésére;
- eredeti szolgálati beosztáshoz nem tartozó feladatkör ellátására.

A helyettesítésre történő megbízás ideiglenes személyügyi intézkedés, történhet a hivatásos állomány tagjának eredeti szolgálati beosztásából adódó feladatainak ellátása mellett vagy szolgálati feladatai ellátása alóli mentesítéssel. A megbízáshoz a beosztott – írásos – hozzájárulása szükséges, amely alól kivételt képez a rövid idejű, egy hónapot meg nem haladó időtartamú helyettesítés. Megbízás olyan személy részére adható ki, aki az ellátandó feladatkörhöz szükséges képesítési követelményekkel rendelkezik, vagy a szakképesítés megszerzése folyamatban van.

Amennyiben a helyettesítés az eredeti szolgálati feladatkör ellátása mellett történik, a hivatásos állomány tagja a rendvédelmi illetményalap 50–200%-os mértékű díjazásra jogosult. A díjazás a szervezetszerű helytestest is megilleti a szolgálati előjáró helyettesítéséért 3 hónapot meghaladó – egybefüggő – helyettesítést követő időtartamra. Abban az esetben, ha a megbízás az eredeti feladatkör ellátása alóli mentesítéssel történik, a hivatásos állomány tagja számára a megbízással betöltött szolgálati beosztás szerinti illetményt kell megállapítani.

Rendelkezési állomány

A hivatásos állomány tagját, amennyiben szolgálati beosztást nem tölt be, rendelkezési állományba kell helyezni az utolsó szolgálati beosztása szerinti szervezeti egységnél. A rendelkezési állományt alkalmazza – legfeljebb egy év időtartamig – a munkáltató azokban az esetekben, amikor a hivatásos állományú részére, például nemzetbiztonsági kockázat miatt szolgálati beosztásából felmentést, vezénylés megszüntetését vagy vezetői kinevezés visszavonását követően azonnal szolgálati beosztást nem tud biztosítani, de várható az érintett későbbi szolgálati beosztásba helyezése.

Rendelkezési állományba kerül:¹⁶

- aki szolgálatát más szervnél teljesíti, vagy akit külföldre vezényeltek;
- akinek a szolgálati beosztása létszámcsökkentés vagy átszervezés miatt megszűnt, de más szolgálati beosztásba tervezett, legfeljebb egy évig;
- aki rendvédelmi szerv által elrendelt iskolarendszerű képzésen vesz részt, legfeljebb a képzés befejezését követő 6 hónapig;
- aki felsőoktatási intézményben nappali tanulmányokat folytat, legfeljebb a tanulmányok befejezését követő 6 hónapig;
- aki egészségi, pszichológiai vagy fizikai állapota miatt eredeti szolgálati beosztását tartósan képtelen ellátni, de felgyógyulása várható, legfeljebb egy évig;

¹⁶ Hszt. 77. §.

- aki szolgálati feladatait gyermekgondozás céljából igénybe vett illetmény nélküli szabadság miatt vagy más, önhibáján kívüli okból nem tudja ellátni, legfeljebb az ok megszűnéséig;
- a Magyar Rendvédelmi Kar elnöke, az elnöki megbízatás megszűnéséig;
- akinek a részére vezetői beosztásba történt kinevezésének visszavonásakor vagy vezetői kinevezésről történő lemondás esetén a végzettségének, képzettségének megfelelő szolgálati beosztás felajánlására nincs lehetőség, legfeljebb egy évig;
- akinek a részére a más szervhez vezénylés megszüntetését követően megfelelő szolgálati beosztás nem biztosítható, legfeljebb egy évig;
- akinek a szolgálati viszonyát, mivel a részére felajánlott szolgálati beosztást nem fogadta el, felmentéssel meg kellene szüntetni, de a felmentésére a Hszt.-ben meghatározott okok miatt nem kerülhet sor, legfeljebb a felmentési védelem megszűnéséig;
- akit a szolgálati beosztásából a nemzetbiztonsági ellenőrzés során megállapított nemzetbiztonsági kockázat miatt fel kellett menteni, de részére megfelelő szolgálati beosztás felajánlására nincs lehetőség, legfeljebb egy évig.

A rendelkezési állomány megszűnését követően a hivatásos állomány tagjának a rendelkezési állományba helyezést megelőzően betöltött beosztásával azonos besorolású, ennek hiányában végzettségének megfelelő szolgálati beosztást kell felajánlani. A rendelkezési állomány speciális esete a nyugdíj előtti rendelkezési állomány, amelyre a hivatásos állomány tagja – kérelmére vagy a munkáltató érdekkörében felmerült okból – a szolgálat felső korhatárának elérése előtt 5 évvel jogosult.¹⁷ Feltétele a tényleges 30 év szolgálati jogviszony fennállása. A nyugdíj előtti rendelkezési állományban lévő tényleges szolgálatot már nem lát el, ennek megfelelően nem jár részére szabadság, illetve egyes juttatások, így különösen az egyenruházati ellátás sem illeti meg. Szolgálatra csak veszélyhelyzet, megelőző védelmi helyzet, rendkívüli állapot, váratlan támadás vagy szükségállapot idején hívható be.

Szolgálati viszony szüneteltetése

Bár a hivatásos szolgálati jogviszony, és az ezzel együtt járó jogok és kötelezettségek gyakorlása annak létrejöttétől megszüntéig egy folyamatosan fennálló körülményt feltételez, bizonyos Hszt. alapján rögzített esetekben felfüggeszthető. *Szünetel a szolgálati viszonya a hivatásos állomány tagjának, ha jelöltként nyilvántartásba vették országgyűlési képviselői, európai parlamenti, helyi önkormányzati képviselői és polgármesteri, nemzetiségi önkormányzati képviselői választáson.* Ennek érdekében a hivatásos állomány tagja haladéktalanul köteles az állományilletékes parancsnoknak bejelenteni, ha az országgyűlési képviselők, az Európai Parlament tagjainak, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán jelöltként nyilvántartásba vették, a jelöltségtől való visszalépését, a tisztségbe való megválasztását, valamint annak elmaradását. A szünetelés időtartama a nyilvántartásba vételtől a választás befejezéséig, megválasztás esetén a képviselői mandátum megszerzéséig tart.

¹⁷ 31/2015. (VI. 16.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományát érintő személyügyi igazgatás rendjéről; 56/2014. (XII. 5.) BM rendelet a rendőrségi fogdák rendjéről 39. §.

Szünetel továbbá a szolgálati viszony a miniszter által vezetett minisztériumba történő állami vezetői kinevezés esetén, valamint nemzetbiztonsági ellenőrzés alapján szolgálati beosztásból történt felmentés esetén a kifogástalan életvitel ellenőrzésének befejezéséig.

A szolgálati viszony szüneteltetésének ideje alatt a hivatásos állomány tagja szolgálati viszonyból származó jogait nem gyakorolhatja, egyenruhát és szolgálati fegyvert nem viselhet, részére illetmény nem folyósítható. A szolgálati viszony szüneteltetéséről az állományilletékes parancsnok intézkedik, és a szünetelés kezdő napjától mentesíti a hivatásos állomány tagját szolgálati kötelezettségei alól.

13.2.3. A hivatásos szolgálati jogviszony megszűnése, megszüntetése

A hivatásos szolgálati jogviszony fennállásának és fenntartásának számos feltételéből bármelyik hiánya, megszűnése a hivatásos állomány tagja szolgálati viszonyának megszűnését vonja maga után. A szolgálati viszony *megszűnését el kell határolni a megszüntetéstől*. Az előbbi általában nem a feleknek a szolgálati viszony megszüntetésére irányuló akarata miatt következik be, hanem valamilyen más, jogilag releváns cselekmény, körülmény vagy állapot következményeként.

A szolgálati jogviszony megszűnésének esetei:

- a szolgálat felső korhatárának elérése;
- a hivatásos állomány tagjának halála;
- a törvény erejénél fogva, e törvényben meghatározott esetekben;
- ha érvénytelen jognyilatkozat alapján jött létre;
- a határozott időre létesített szolgálati viszony esetében a határozott időtartam leteltével;
- a szolgálati viszony megszüntetése fenyítés kiszabásával;
- büntetőeljárás keretében szolgálati viszony megszüntetése, lefokozás, a szolgálati viszony keretében betöltött szolgálati beosztás ellátásához szükséges tevékenység folytatását kizáró foglalkozástól eltiltás vagy közügyektől eltiltás alkalmazásával.

A rendőrségi évkönyvek és a magyar statisztikai évkönyvek a szolgálati jogviszony megszüntetése, a létszámcsökkenés legfőbb okaiként a nyugdíjazást, az elbocsátásokat és az elvándorlást nevezték meg.¹⁸ Bár hosszú időn keresztül a hivatásos életpálya egyik jellemzője a fokozott szellemi és testi igénybevétel ellensúlyozásaként megjelenő karkedvezményes nyugdíjrendszer volt, a *hivatásos szolgálat felső korhatára* (napjainkban) megegyezik a hivatásos állomány tagjára vonatkozó társadalombiztosítási öregségi nyugdíjkorhatárral.

A *törvény erejénél fogva*¹⁹ szűnik meg a hivatásos állomány tagjának jogviszonya, ha:

- a szolgálati viszony fenntartásához szükséges, részére előírt képzési és vizsgakötelezettség teljesítését önhibájából elmulasztja;
- országgyűlési vagy európai parlamenti képviselővé, nemzetiségi szószólóvá, főpolgármesterré, főpolgármester-helyettesé, megyei közgyűlés elnökévé, alelnökévé, polgármesterré, alpolgármesterré, helyi vagy nemzetiségi önkormányzati képviselővé megválasztották;
- az összeférhetetlenség megszüntetését elmulasztotta;
- állami vezetővé nevezték ki;
- egészségkárosodási járadékra jogosultságát állapítják meg;

¹⁸ Országgyűlés Hivatala: Infojegyzet. 2016/50. 2016. október 12.

¹⁹ Hszt. 82. §.

- részére rendvédelmi egészségkárosodási keresetkiegészítést állapítanak meg.

A szolgálati viszony *megszüntetése* a munkáltató vagy az állomány tagjának egyoldalú, esetleg kettejük közös, kifejezetten erre irányuló akaratnyilatkozatával képzelhető el.

A szolgálati viszony *megszüntethető*:

- közös megegyezéssel;
- lemondással;
- azonnali hatályú lemondással;
- felmentéssel;
- kormányzati szolgálati, közszolgálati, közalkalmazotti jogviszonyba, rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyba vagy igazságügyi alkalmazotti szolgálati jogviszonyba történő áthelyezéssel;
- más rendvédelmi szervhez történő áthelyezéssel;
- a Magyar Honvédséghez történő áthelyezéssel;
- azonnali hatállyal a próbaidő alatt.

Közös megegyezés esetén a szolgálati viszony megszüntethető akár az állományilletékes parancsnok, akár a hivatásos állomány tagjának kezdeményezése alapján. A közös megegyezés esetén a két fél a szolgálati viszony megszűnésének napját írásban rögzíti. A felek megállapodnak továbbá egymással a felmerülő elszámolási kérdésekben (például a tanulmányi szerződésből fakadó visszatérítési kötelezettséget illetően). Közös megegyezéssel történő szolgálati viszony megszüntetése a rendőrség szervezeténél nem jellemző gyakorlat, pedig mindkét fél számára ideális lehetőség kínál.

A hivatásos állomány tagja szolgálati viszonyáról *lemondhat*. Ez a jog a hivatásos állomány tagját szükségállapot, rendkívüli állapot, illetve váratlan támadás időszakában nem illeti meg. A lemondási idő 2 hónap, a felek ettől eltérő – rövidebb – időtartamban is megállapodhatnak. Lemondás esetén a hivatásos állomány tagját a szolgálati viszony megszűnését követően nem illetik meg a hivatásos szolgálat alapján biztosított egyes jogosultságok, mint például szolgálati lakás használatára, lakás és egyéb hitelek kedvezményes törlesztésére, egyenruha és rendfokozat viselésére és használatára vonatkozó jog.

Azonnali hatályú lemondásra a hivatásos állomány tagjának abban az esetben van lehetősége, ha szolgálati előjárója részéről jogaiban vagy emberi méltóságában olyan súlyos sérelem érte, amely miatt nem várható el tőle a hivatásos szolgálati jogviszony további fenntartása, teljesítése.²⁰ Ebben az esetben a hivatásos állomány tagjának – a lemondásra okot adó körülmény megjelölésével – bizonyítania kell a vele szemben tanúsított jogsértő cselekményt. Azonnali hatályú lemondás esetén a szolgálati viszony a bejelentést követő napon megszűnik.

A *felmentés* a munkáltató egyoldalú jognyilatkozata. A hivatásos állomány tagja szolgálati viszonyának felmentéssel történő megszüntetésére a munkáltatói jogkört gyakorló előjáró kezdeményezése alapján – törvényben meghatározott esetekben – kerül sor. Az előjáró köteles a felmentést megindokolni, a felmentésről állományparancsban vagy határozatban rendelkezik.

A hivatásos állomány tagjának szolgálati viszonyát az alábbi esetekben felmentéssel *meg kell szüntetni*.²¹

- minősítése, pszichológiai, fizikai vagy egészségi állapota alapján a hivatásos szolgálatra vagy szolgálati beosztásának ellátására alkalmatlanná vált (és részére megfelelő szolgálati beosztás, munkakör nem biztosítható);

²⁰ 31/2015. (VI. 16.) BM rendelet 47. §.

²¹ Hszt. 86. §.

- kifogástalan életvitel hiánya miatt hivatásos szolgálatra alkalmatlanná vált;
- nemzetbiztonsági szempontból hivatásos szolgálatra alkalmatlanná vált, és az eredeti szolgálati beosztásból való felmentését követően részére felajánlott szolgálati beosztást nem fogadta el, vagy nem volt felajánlható szolgálati beosztás;
- a hivatásos szolgálatra méltatlanná vált;
- vezetői kinevezés visszavonását követően a hivatásos állomány tagja részére felajánlott szolgálati beosztást nem fogadja el, vagy szolgálati beosztás nem biztosítható;
- rendelkezési állomány megszűnését követően megfelelő szolgálati beosztás a hivatásos állomány tagjának nem biztosítható;
- vezénylés megszűnését követően a hivatásos állomány tagjának megfelelő beosztás nem biztosítható, vagy a felajánlott alacsonyabb szolgálati beosztást nem fogadja el.

A felsorolt esetekben a jogszabály nem ad mérlegelési lehetőséget a munkáltató számára. Ennek megfelelően az itt meghatározott valamely feltétel bekövetkezése esetén a munkáltató számára kötelező a felmentés alkalmazása.

A *felmentési idő legalább 2, legfeljebb 8 hónap időtartamú*, amelynek felére a hivatásos állomány tagját szolgálati kötelezettségei alól mentesíteni kell. A felek – a hivatásos állomány tagjának kérelmére – ennél rövidebb időtartamban is megállapodhatnak. A szolgálati viszony felmentési idő nélküli megszüntetésére kerül sor, ha a felmentésre okot adó körülmény a hivatásos állomány tagjának nem kifogástalan életvitel vagy nemzetbiztonsági szempontból hivatásos szolgálatra alkalmatlanná válása vagy a szolgálatra méltatlanná válása.

Az előzőektől eltérően vannak olyan esetek, amikor a munkáltatónak *mérlegelési joga van* a felmentés alkalmazására. Ennek megfelelően a hivatásos állomány tagjának szolgálati viszonya az alábbi esetekben *felmentéssel megszüntethető*:

- a rendvédelmi szervnél létszámcsökkentést kell végrehajtani, és emiatt további foglalkoztatására nincs lehetőség;
- átszervezés következtében szolgálati beosztása megszűnt, és a számára felajánlott, a végzettségének és képzettségének megfelelő más szolgálati beosztást nem fogadta el.

Vannak olyan időszakok az egyén életében, amikor a munkáltató nem gyakorolhatja a felmentés jogát. Ezek a munkáltatót korlátozó rendelkezések az állomány tagját védik, ezért szokás ezekre az élethelyzetekre eső időszakot *védelmi időnek* nevezni.

Ennek megfelelően a munkáltató nem gyakorolhatja a felmentés jogát:

- a betegség és az egészségügyi szabadság, valamint az egészségi okból megkezdett egészségügyi alkalmassági felülvizsgálat ideje;
- a beteg gyermek ápolásának ideje, vagy ilyen célból, továbbá a közeli hozzátartozó otthoni ápolása vagy gondozása céljából kapott illetmény nélküli szabadság;
- a vándorosság ideje, a szülést követő 3 hónap, a szülési szabadság és a gyermekgondozás céljára kapott illetmény nélküli szabadság, továbbá illetmény nélküli szabadság igénybevétele nélkül is a gyermek hároméves koráig;
- a házastárs tartós hivatalos külföldi kiküldetése miatt kapott illetmény nélküli szabadság;
- az örökbefogadás előtti kötelező gondozásba helyezés esetén a hivatásos állomány örökbe fogadni szándékozó tagját érintően a kötelező gondozásba helyezéstől számított 6 hónap, vagy ha a gyermek a 6 hónap letelte előtt kikerül a gondozásból, a kötelező gondozás ideje;
- a hivatásos állomány nő tagjának jogszabály szerinti, az emberi reprodukciós eljárással összefüggő kezelésének ideje, de legfeljebb ennek megkezdésétől számított 6 hónap;
- a szolgálati viszony szünetelésének időtartama alatt.

Vannak azonban a védelmi idő alóli kivételek, amikor hiába állapítható meg ennek fennállta, a munkáltató mégis gyakorolhatja az őt megillető felmentési jogot. Ilyen eset a kifogástalan életvitel hiánya, a nemzetbiztonsági szempontú alkalmatlanság, a méltatlanság esete, valamint ha az állomány tagja nyugdíjasnak minősül, vagy a felmentést ő maga kérte.

13.2.4. Összeférhetetlenség

Az összeférhetetlenségi szabályok egy része a *gazdasági összeférhetetlenség* körébe tartozik. A hivatásos állomány tagja a szolgálati viszony létesítésével együtt alapvető jogainak korlátozásakor vállalja, hogy a rendőri hivatással nem összeegyeztethető keresőfoglalkozást nem végez. Idetartoznak a rendvédelmi szerv feladataival ellentétes, a szolgálat pártatlan és befolyástól mentes ellátását veszélyeztető, a rendvédelmi szerv tekintélyét sértő, romboló tevékenységek és tisztségvállalások. Az összeférhetetlenség más szabályai pedig *politikai természetűek*. A rendőrség a kötelezettségeinek teljesítése, feladatainak ellátása során politikai befolyástól mentesen, pártsemlegesen jár el. Ennek megvalósítása érdekében a rendőrség hivatásos állományának tagja pártnak vagy pártpolitikai célokat szolgáló egyesületnek, alapítványnak nem lehet tagja, munkájukban nem vehet részt, politikai tartalmú közszereplést nem vállalhat.²² Végül pedig létezik a függelmi viszonyból fakadó *hozzátartozók közötti* összeférhetetlenség. Ennek megfelelően nem tölthető be olyan szolgálati beosztás, amelyben a hivatásos állomány tagja közeli hozzátartozójával közvetlen irányítási, felügyeleti vagy ellenőrzési viszonyba kerül, vagy ahol olyan gazdálkodó szervvel kerül pénzügyi viszonyba, amelyben közeli hozzátartozója tisztséget lát el, vagy jelentős tulajdoni hányaddal rendelkezik.

A hivatásos állomány tagja csak engedéllyel létesíthet munkavégzéssel járó egyéb jogviszonyt; engedélyezésre az állományilletékes parancsnok jogosult. Kivételt képeznek ez alól, és nem kell engedélyeztetni a szolgálati időn kívüli sporttal vagy ismeretterjesztéssel összefüggő munkavégzést vagy gazdasági társaságban munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonynak nem minősülő tevékenységet (tagsági, felügyelőbizottsági tagsági vagy vezető tisztségviselői jogviszony). Sem bejelenteni, sem engedélyeztetni nem kell a szolgálati időn kívül végzett tudományos, oktatói, művészeti, lektori, szerkesztői, egyéb jogi oltalom alá eső szellemi tevékenységet, valamint a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszonyt.

A hivatásos állomány tagja köteles az állományilletékes parancsnok felé haladéktalanul *jelenteni, ha a törvényben meghatározott összeférhetetlen helyzetbe kerül*. Ha – saját észlelés vagy jelentés alapján – összeférhetlenségi ok jut az állományilletékes parancsnok tudomására, írásban szólítja fel a hivatásos állomány tagját az összeférhetetlenség megszüntetésére, vagy – amennyiben erre lehetősége van – intézkedik az összeférhetetlenség kizárásáról. Amennyiben az összeférhetlenségi ok megszüntetésére a beosztott részéről a felszólítástól számított 30 napon belül nem kerül sor, az érintett szolgálati viszonya a törvény erejénél fogva megszűnik.

A hivatásos állomány tagja, ha munkavégzéssel járó egyéb jogviszonyt kíván létesíteni, írásos kérelmet köteles benyújtani szolgálati eljáróján keresztül az állományilletékes parancsnoknak címezve. A kérelemben meg kell jelölnie, milyen szervezetnél és milyen jogviszonyban, munkakörben, munkarendben kíván munkát végezni. A kérelmet elbíráló állományilletékes parancsnok a munkavégzést határozott vagy határozatlan időre engedélyezheti, vagy a kérelmet

²² Horváth–Kovács (2016): i. m. 37.

megtagadhatja, ami ellen a beosztott panasszal élhet.²³ *Nem adható engedély*, ha a munkavégzéssel járó egyéb jogviszony, a civil szervezetben való részvétel vagy tisztségviselés ellentétes a rendvédelmi szerv feladataival, vagy veszélyezteti a szolgálat kötelességszerű, pártatlan és befolyástól mentes ellátását vagy a rendvédelmi szerv tekintélyét. Ezért nem engedélyezhető például a szórakozóhelyek, klubok őrzés-védelmében való részvétel. Ugyanakkor a hivatásos állomány körében nem ismeretlen az alap szolgálati tevékenységtől eltérő keresőtevékenység. Ez akár bűnmegelőzési, bűnüldözési célokat is megvalósító tevékenység is lehet, mint a szerződés alapján térfigyelő rendszerek működtetésében való részvétel.

Az állományilletékes parancsnoknak az engedélyezés során különösen azt indokolt mérlegelnie, hogy a munkavégzés sérti vagy veszélyezteti-e az alábbi érdekeket:

- ellentétes-e a rendvédelmi szerv alapfeladataival, azok végrehajtását veszélyezteti vagy akadályozza-e;
- a hivatásos állomány tagjának szolgálati feladatai ellátását veszélyezteti-e;
- a rendvédelmi szerv vagy a hivatásos állomány tagját foglalkoztató szerv gazdasági érdekeit sérti-e;
- a rendvédelmi szerv vagy a hivatásos állomány tagját foglalkoztató szerv tekintélyének csorbítására alkalmas-e, vagy azt veszélyezteti;
- a szolgálaton kívüli kereső tevékenység a hivatásos állomány tagjának munkaköri kötelességéből fakadó szolgálati feladata-e;
- a szolgálaton kívüli kereső tevékenység harmadik személyre vonatkozó információ gyűjtésére irányul-e;
- a szolgálaton kívüli kereső tevékenység személyek őrzésével, biztosításával és e személyek objektumainak őrzésével kapcsolatos feladatra terjed-e ki, vagy követelés behajtására irányul-e;
- a tevékenység a rendvédelmi szervnél rendszeresített nyilvántartások közvetlen felhasználásával történne-e, vagy olyan ügyintézésre vonatkozik-e, amelyben valamely rendvédelmi szerv mint hatóság jár el;
- a szolgálatteljesítési kötelezettséggel időben egybeeső tevékenységgel jár-e;
- az elvégzendő tevékenység olyan szolgáltatás nyújtására, vagy az abban való közreműködésre irányul-e, amely szolgáltatás vonatkozásában a rendvédelmi szerv hatósági vagy szakhatósági jogkört gyakorol;
- az elvégzendő tevékenység olyan hatósági döntést megalapozó, vagy olyan hatósági döntés alapján az ügyfél által benyújtandó dokumentummal kapcsolatos-e, amely vonatkozásában a rendvédelmi szerv hatósági vagy szakhatósági jogkört gyakorol.

A vizsgálat nem kizárólag a rendőr által elvégzett feladatokra terjed ki, hanem szükséges vizsgálni az őt foglalkoztató cég vagy bármely más szervezet tevékenységét is. Ennek érdekében bekérhető a szervezet működését rögzítő alapszabály, cégjegyzékkivonat, továbbá egyéb okirat. Ezek csatolásának – a jogkövetkezményekre történő figyelmeztetéssel ellátott – felhívás ellenére történő elmulasztása esetén a kérelmet el kell utasítani.

Nem számít munkavégzésnek a gazdasági társaságokban szerzett üzletrész. Minthogy ugyanakkor jövedelemszerzésre alkalmas, ezért speciális összeférhetetlenségi szabályokat kell alkalmazni. Ennek megfelelően a hivatásos állomány tagja köteles az állományilletékes parancsnoknak

²³ 31/2015. (VI. 16.) BM rendelet 61. §.

bejelenteni a gazdasági társaságban fennálló tagságát, ide nem értve, ha kisebbségi üzletrésztulajdonnal vagy a gazdasági társaság részvényeinek kevesebb mint 20%-ával rendelkezik.

13.3. Az előmeneteli rendszer

13.3.1. Az előmeneteli rendszer elemei

A karrier (előmenetel) a zárt rendszerű közszolgálat egyik központi eleme, sok helyütt névadója. Alapját az képezi, hogy a közszolgálati dolgozók többsége aktív pályája egészét a közszolgálat egyik-másik ágában tölti. Ehhez fel kell vázolni számukra egy kiszámítható pályáivet, előmeneteli rendszert.²⁴ Az előmeneteli rendszer nem jelenti azt, hogy mindenki a szolgálati évek múlásával automatikusan előrehalad a karrierrendszer elemeiben, csupán ennek lehetőségét biztosítja azzal, hogy bizonyos fokú – nagyon korlátozott – előmeneteli lehetőséget a szolgálati évek múlása is eredményez. A 2015 előtt hatályos szabályok szerint a rendvédelmi szervek esetében két, egymás mellett párhuzamosan futó előmenetelt biztosítottak. Az egyik a rendfokozati előmenetel, a másik pedig a szervezeti előmenetel. E kettő között viszonylag kevés kapcsolódási pont volt. A Hszt. szakított ezzel a megoldással, és megteremtette a beosztások, a viselt rendfokozat és a szolgálati évek kellő egyensúlyát.

A hivatásos szolgálati viszony létrejöttékor, illetve annak bármilyen irányú módosításakor – például magasabb vagy alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezéssel, vezetői kinevezéssel – a hivatásos állomány tagjának *besorolási osztályt, besorolási kategóriát, fizetési fokozatot és viselhető rendfokozatot* állapítanak meg. Ezzel a besorolási eljárással a hivatásos állomány tagjának átlátható és tervezhető előmeneteli rendszert biztosítanak.

A rendőrség hivatásos állománya *tiszthelyettesi, tiszti* vagy *vezetői* besorolási osztályba tarthat. Ezen belül a különböző szolgálati beosztásokat „A”, „B”, „C”, „D” és „E” jelöléssel besorolási kategóriákra²⁵ osztják, és rendelik hozzá az egyes kategóriákhoz a fizetési fokozatokat és a viselhető rendfokozatokat. A fizetési fokozatok közötti előre sorolás a fizetési várakozási idő leteltével történik, amely alapesetben 4 év.

A hivatásos állomány tagjának előmenetele során az alábbi általános feltételeknek kell megfelelnie:

- az előírt képzési és továbbképzési kötelezettség teljesítése;
- a jogszabályban meghatározott, elvárt teljesítményszint;
- az egészségi, pszichológiai és fizikai alkalmasság;
- az előírt fizetési várakozási idő kitöltése;
- a magasabb szolgálati beosztás ellátásához szükséges gyakorlati tapasztalat; valamint készségek és kompetenciák;
- a pályázat útján betölthető szolgálati beosztás esetén pályázat benyújtása.

Az előmeneteli rendszer a rendvédelmi életpálya egyik alappillére. A Hszt. rendelkezik a hivatásos állomány előmeneteléről is, aminek célja, hogy az állomány szolgálati ideje alatt kellő motiváltsággal végezze feladatait.

Az előmeneteli rendszer lehetséges területei:

²⁴ György (2018b): i. m. 38.

²⁵ A besorolási kategóriák tiszti és tiszthelyettesi szolgálati beosztásokra vonatkoznak, a vezetői beosztások ettől eltérnek.

- magasabb szolgálati beosztás (ezzel együtt esetleg magasabb besorolási kategória);
- besorolási kategórián belül fizetési fokozatban;
- rendfokozatban.

A *besorolási kategórián belüli fizetési fokozatban előre sorolás* feltétele a fizetési várakozási idő letelte. Ezen túl a hivatásos állomány tagjának jogszabályban meghatározott továbbképzési kötelezettségét hiánytalanul teljesítenie kell, és a várakozási idő éves egyéni teljesítményértékeléseinek átlaga tekintetében legalább megfelelő teljesítményfokozatot kell elérnie.²⁶ A magasabb rendfokozatba történő előléptetés feltétele a fentiekén túl a hivatásos állomány tagjának részére előírt rendfokozati vizsga sikeres teljesítése (vagy a kötelezettség alóli mentesülés). *Fizetési fokozatban vagy rendfokozatban nem léptethető elő* az a hivatásos állományú, aki rendfokozatát érintő fegyelmi fenyítés vagy bírósági ítélet végrehajtásának hatálya alatt áll, illetve akivel szemben büntető-, méltatlansági vagy fegyelmi eljárás van folyamatban. *Magasabb besorolási kategóriába tartozó szolgálati beosztásba – vagy vezetői beosztásba –* a hivatásos állomány tagja akkor nevezhető ki, ha teljesíti az előírt képzettségi és alkalmassági feltételeket, és az utolsó négy év egyéni teljesítményértékelésének átlaga legalább jó teljesítményfokozatú.

Szolgálati beosztás tekintetében az előmeneteli rendszer kiválasztási eljáráson és pályáztatáson keresztül valósul meg. Ennek során az egyes szervezeti egységek állománytáblájának betölthető, megüresedő státuszainak feltöltésére az állományilletékes parancsnok a betölthető beosztásra megfelelő, alkalmas személyt keresi, illetve a beosztás betöltésére való alkalmasságát vizsgálja meg. A kiválasztási eljárás során a hivatásos állományból önként jelentkező, valamint a szolgálati előjáró vagy a humánigazgatási szakszolgálat által javasolt személyek vehetők figyelembe. Amennyiben a beosztás betöltéséhez szükséges feltételeknek megfelelő beosztott nincs a szervezeti egységnél – vagy az előjáró nem találja arra alkalmasnak –, az állományilletékes parancsnok a rendvédelmi szerv személyi állománya körében pályázatot tehet közzé. A pályázat közzétételének nem feltétele a kiválasztási eljárás lefolytatása, az állományilletékes parancsnok közvetlenül élhet ezzel a módszerrel. A mindennapi gyakorlatban az egyes szervezeti egységek állományilletékes parancsnokai a szervezeti egységnél szolgálatot teljesítő beosztottak kiválasztását részesítik előnyben, ezzel is elősegítve a kiszámítható és átlátható előmeneteli rendszert a beosztottaik részére.

Az előmeneteli rendszer lehetőséget biztosít az állományilletékes parancsnok vagy munkáltató részére a huzamosabb időn keresztül kiemelkedő szolgálati teljesítményt nyújtó, az előmenetelben személyi kompetenciái és képességei alapján legrátermettebb beosztottak esetében a várakozási időt mellőző soron kívüli előre sorolásra, elismerve teljesítményüket, fenntartva és fokozva motiváltságukat. A fizetési fokozatban történő soron kívüli előre sorolás feltétele az azt megelőző 4 év átlagának legalább jó teljesítményfokozata, és a meglévő rendfokozatban eltöltött legalább 4 év. Soron kívüli előre sorolásra a viselt rendfokozatonként legfeljebb egy alkalommal kerülhet sor. További lehetőség az elismerésre a hivatásos állomány tagjának soron kívüli eggyel magasabb rendfokozatba kinevezése. A kinevezés feltétele az azt megelőző 4 év átlagának legalább jó teljesítményfokozatán túl – utólagos – rendfokozati vizsga kötelezettsége.

Számos beosztás betöltésének *feltétele lehet valamely szaktanfolyam teljesítése.* A körzeti megbízotti, szolgálatparancsnoki, baleseti helyszínelői, nyomozói, bűnügyi technikus, illetve további, többbthes, akár több hónapos szaktanfolyamok rendeltetése a kinevezésre (megbízásra)

²⁶ Magasabb követelményszintet határoznak meg középvezetői és beosztott vezetői beosztások tekintetében, ahol a vezetői beosztásban eltöltött idő teljesítményértékelési átlagának legalább jó teljesítményfokozatot kell elérnie.

tervezett beosztott meglévő ismereteinek rendszerezése mellett a leendő beosztásának betöltéséhez szükséges ismeretek elsajátítása. Ennek érdekében a hivatásos állomány tagja szolgálati feladatai ellátása alól a képzésre történő vezénlyéssel mentesül.

Az előmenetel további feltétele lehet jogszabályban meghatározott *rendészeti tárgyú szakképesítés megszerzése*. A rendészeti szakvizsga sikeres letétele a tiszti besorolási osztály „E” besorolási kategóriába tartozó beosztások betöltésének feltétele, a szakvizsga célja a beosztásba kinevezendő tisztek részére a rendvédelmi szervek tevékenységével, a közigazgatás működésével kapcsolatban átfogó tudásanyag biztosítása, illetve meglévő szakmai ismereteik frissítése. A rendészeti szakvizsga tananyaga elektronikus úton biztosított,²⁷ illetve ahhoz háromnapos felkészítés is tartozik. A kötelező és választható vizsgatárgyból álló szakvizsgát háromtagú vizsgabizottság előtt kell teljesíteni, a vizsga írásbeli és szóbeli részből áll. Az eredményt százalékos értékben határozzák meg, a megfelelő minősítés feltétele 60%-os, a jól megfelelt minősítés feltétele 75%-os, a kiválóan megfelelt minősítés feltétele legalább 95%-os eredmény.²⁸

Az osztályvezetői és főosztályvezető-helyettesi beosztások betöltésének feltétele rendészeti vezetővé képző tanfolyam, a főosztályvezetői és annál magasabb besorolású beosztások betöltésének feltétele rendészeti mestervezetővé képző tanfolyam elvégzése. Az egymásra épülő tanfolyamok célja az alapvető személyi kompetenciák fejlesztése az eredményesebb parancsnoki, vezetői és irányítói feladatok ellátása érdekében.²⁹

13.3.2. Rendfokozati vizsga

A hivatásos állomány tagjának magasabb rendfokozatba történő előléptetése feltétele a magasabb rendfokozathoz előírt rendfokozati vizsga sikeres teljesítése (vagy a rendfokozati vizsga kötelezettsége alóli mentesség). A rendfokozati vizsga egy, a szolgálati beosztáshoz kötődő ismereteket tartalmazó előmeneteli vizsga. Rendfokozati vizsgára kötelezett az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerven túl az NVSZ, a TEK, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, valamint a büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állománya.

Rendfokozati vizsgát kell teljesíteni az alábbi esetekben:

- magasabb rendfokozatba és ahhoz rendelt fizetési fokozatba történő előléptetés esetén, ha a magasabb rendfokozathoz rendfokozati vizsgát is kell teljesíteni;
- magasabb besorolási kategóriába tartozó szolgálati vagy vezetői beosztásba történő kinevezés esetén, ha az rendfokozati előmenetellel is jár;
- soron kívül egygel magasabb rendfokozatba történő kinevezés, előléptetés esetén.

Bár a rendfokozati vizsga az előléptetés egyik előfeltétele, bizonyos esetekben, például a hivatásos állomány tagjának soron kívül egygel magasabb rendfokozatba történő kinevezése során, utólag kell azt teljesíteni. Ilyen esetben a vizsga letételét a magasabb rendfokozatba történő előléptetés követő egy éven belül kell végrehajtani. A hivatásos állomány tagja a rendfokozati vizsgát állo-

²⁷ A Belügyminisztérium Rendészeti Vezető kiválasztási, Vezetőképzési és Továbbképzési Főosztály képzési és vizsgaanyagokat biztosít a bmkszf.hu internetes portálon.

²⁸ 274/2012. (IX. 28.) Korm. rendelet a rendészeti alapvizsgáról és a rendészeti szakvizsgáról, a Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottságról, valamint a rendészeti alapvizsga vizsgabiztosai és a rendészeti szakvizsga vizsgabizottsági névjegyzékről 15. §.

²⁹ 2/2013. (I. 30.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek hivatásos állományú tagjainak továbbképzési és vezetőképzési rendszeréről, valamint a rendészeti utánpótlási és vezetői adatbankról.

mányilletékes parancsnok vagy munkáltatói jogkört gyakorló írásbeli kötelezése alapján teljesíti. Önként is jelentkezhet rendfokozati vizsgára előmenetele elősegítése érdekében. Önkéntes jelentkezés esetén a vizsgázó vizsgadíjat, a rendvédelmi illetményalap 15%-át köteles megfizetni.

Mentesül a rendfokozati vizsga kötelezettsége alól, aki:

- rendészeti szakvizsgával rendelkezik, és a rendészeti szakvizsgához kötött szolgálati beosztásban teljesít szolgálatot;
- címzetes rendfokozattal rendelkezik;
- alacsonyabb rendfokozattal járó szolgálati beosztásba helyezést követően újra magasabb rendfokozatba kerül, de az ehhez tartozó vagy magasabb rendfokozati vizsgát korábban már teljesítette.

Nem kell rendfokozati vizsgát tenni hivatásos szolgálati jogviszony létesítése esetén, továbbá az első tiszti rendfokozatba történő kinevezéskor.

Rendfokozati vizsga során megkülönböztetik a tiszthelyettesi, a zászlósi, a tiszti és a főtisztí vizsgát. A vizsgát általános és különös részre tagolt ismeretanyagból összeállított vizsgakérdéssor alapján hajtják végre, amelyet rendészeti vizsgaközpont állít össze. Rendfokozati vizsgára naptári évenként legalább három alkalommal kell lehetőséget biztosítani, amelyekhez önkéntes részvételű csoportos felkészítési és konzultációs lehetőséget is kell szervezni. A csoportos felkészítésekre hivatali munkarend szerinti munkanapokon kerül sor, ezek alkalmanként 4–6 óra időtartamúak, amelyek idejére szolgálatmentesség jár. A rendfokozati vizsgát lehetőség szerint a vizsgázó szolgálatteljesítési helyén kell megszervezni. Ha a rendvédelmi feladatokat ellátó szerv helyi szerv szintjén nem állnak rendelkezésre a szükséges személyi és tárgyi feltételek, a területi szerv vizsgaszervezője szervezi meg a rendfokozati vizsgát, és biztosítja annak helyszínét. A hivatásos állomány tagja a kiválasztott vizsgaidőpontot megelőzően legalább 60 nappal a vizsgaszervezőn keresztül jelentkezik vizsgára. A vizsgázó legkésőbb a rendfokozati vizsgát megelőző 15 nappal kérelmezheti a vizsga elhalasztását. Amennyiben a vizsgaidőpontra nem jelenik meg, a vizsgát követő 5 napon belül igazolással élhet. Ezen esetekben a vizsgázónak rendfokozati vizsgára ismételten jelentkeznie kell, részére lehetőséget az eredeti vizsgaidőpontot követő fél éven belül biztosítani kell. A rendfokozati vizsgát háromtagú vizsgabizottság előtt, szóbeli vizsga keretében kell teljesíteni. A vizsgázó részére a vizsga napjára szolgálatmentesség jár. A vizsga során megfelelt és nem megfelelt minősítés kapható, a megfelelt minősítéshez legalább 60%-os eredmény szükséges. Az eredményes rendfokozati vizsgáról elektronikus bizonyítványt állítanak ki.³⁰

13.3.3. Teljesítményértékelés

A teljesítményértékelés az – anyagi jutalmazásban is megjelenő – *előmenetel alapja*, ezért ez egyúttal a vezető *fontos motivációs eszköze is*. A teljesítményértékeléshez kapcsolódó teljesítményjuttatás *egyben pénzügyi motivációt is jelent*. A beosztottakkal folytatott értékelő (személyzeti) beszélgetések során a vezető részükre adott visszajelzésekkel helyes önértékelésük kialakításában, motiváltságuk fenntartásában, hiányosságaik felismerésében nyújt segítséget.

A hivatásos állomány tagjának szolgálatellátását, magatartását és a vele szemben támasztott követelményeket *évente egy alkalommal értékelni kell*. Év közben is teljesítményértékelést kell végezni, ha a szolgálati beosztás az év folyamán megváltozik, vagy szolgálatra alkalmatlanság

³⁰ 39/2016. (X. 6.) BM rendelet.

merül fel. A teljesítményértékelés szöveges részének tartalmaznia kell az értékelt személy képességeinek és személyes tulajdonságainak értékelését, betöltött beosztására való alkalmasságát, valamint a további fejleszthetőségére és előmenetelére vonatkozó következtetéseket. A teljesítményértékelés százalékos eredménye alapján a hivatásos állomány tagja ötfokozatú értékelést kap.³¹ Az egyéni teljesítményértékelés a vezető által a tárgyévre kitűzött *3-4 teljesítménykövetelmény* és a *személyes kompetenciák* – szakmai ismeretek, személyes tulajdonságok – értékeléséből áll. Az egyéni teljesítményértékelés során figyelembe kell venni a szervezeti teljesítményértékelést is.

A tárgyévet lezáró egyéni teljesítményértékelés a *szöveges indoklással kiegészítve* adja az értékelt tárgyévre szóló minősítését. A minősítés alapján kezdeményezhető az értékelt vezetői és utánpótlási bankba történő felvétele (vagy törlése), a szolgálati viszony módosítása, esetleg megszüntetése. A minősítést a hivatásos állomány tagjával ismertetni kell, aki arra írásban észrevételt tehet. A minősítő lap a személyzeti anyag részét képezi. A minősítés, illetve a teljesítményértékelés megállapításaira vonatkozóan az értékelt szolgálati panasszal élhet. A hivatásos állomány tagja a tárgyévet megelőző egyéni teljesítményértékelése (és a szervezeti teljesítményértékelés) alapján teljesítményjuttatásban részesíthető. A teljesítményjuttatás mértéke nem haladhatja meg a hivatásos állomány tagja alapilletményének háromszorosát. A juttatásra biztosítható költségvetési keretet a szervezeti teljesítményértékelés alapján állapítják meg.

³¹ 26/2013 (VI. 26.) BM rendelet.